

Overweging 13 november 2016, H. Lebuinus Inclusief heil

Lezingen: Jesaja 49, 1-6; Romeinen 15, 16-19a; Matteus 28, 16-20.

Met Lebuinus hebben we in Hengelo een eigen streekheilige als patroon van onze kerkgemeenschap. Een deel van zijn relieken is hier aanwezig. En daarmee wordt een verband gelegd met de eerste verkondiging van het christendom in deze streken in de achtste eeuw.

Lebuinus was een van die Engelse monniken die het ideaal van het rondtrekken om het evangelie te verkondigen, de peregrinatio, in de praktijk wilde brengen. Als zodanig komt hij in het voetspoor van Willibrord en Bonifatius naar de Lage Landen. Van Gregorius, de toenmalige bisschop van Utrecht, ontvangt hij de zending om onder de Saksen in het gebied ten Noord-Oosten van de IJssel het christendom te verbreiden. De beide Vitae (levensbeschrijvingen) vermelden dat dat niet altijd even soepeltjes verliep. Wat is er nieuw, zou je zeggen ;-). Maar deze levensbeschrijvingen uit plusminus 850 en 920 zijn voornamelijk legendarisch en niet feitelijk.

Lebuinus sterft in ongeveer 773 en wordt begraven in de kerk die hij zelf in Deventer had gesticht. Over deze kerk zijn in later tijden twee andere grotere kerken gebouwd, maar de relieken zijn tot op vandaag bewaard gebleven. Zij berusten nu in de aan Lebuinus toegewijde Broerenkerk, waarheen zij zijn overgebracht uit de geprotestantiseerde oorspronkelijke Lebuinuskerk. Dat maakt onze relik behoorlijk authentiek.

Maar, authentiek of niet, relieken vertegenwoordigen een belangrijk aspect van ons kerk-zijn. De continuïteit en eenheid met de getuigen van het geloof die vóór ons leefden. Als geloofsgetuigen vormen zij de schakels in een levende traditie van met elkaar verbonden generaties gelovigen, die teruggaat op de alleroudste getuigen. Die keten symboliseert de kerk van alle eeuwen.

Natuurlijk was de inhoud van de peregrinatie het verkondigen van het evangelie aan de volken, maar je kunt de peregrinatie zeker ook zien als een radicalisering van het monnikenideaal om te leven in armoede, evangelische gehoorzaamheid en celibaat. Gebruikelijk kwam daarbij ook nog de stabilitas loci, de stabiliteit van plaats. Maar deze monniken wilden de Heer ook volgen in zijn rondtrekken, zonder vaste verblijfplaats en zonder steen om zijn hoofd te doen rusten. Arm als de arme Jezus trokken zij rond om overal de Blijde Boodschap te verkondigen. Als navolging in ontleding en onthechting, vanuit de spiritualiteit dat wij vreemdelingen in deze wereld zijn en niets het onze moeten willen noemen. In plaats van ter plaatse in gemeenschap een evangelisch leven te leiden, kozen zij voor de praktijk van de navolging van Jezus zoals zij Hem in het evangelie hadden leren kennen. En in overeenstemming met de woorden van Jezus na diens verrijzenis, die zij kenden uit het Matteusevangelie, waarin hij zijn leerlingen opdraagt om alle volken tot zijn leerling te maken.

In deze moedige monniken komen dus meerdere aspecten bij elkaar.

Door de vervulling van deze opdracht wordt de kerk ook een kerk van alle plaatsen. Toch moet gezegd dat de opdracht niet altijd even zorgvuldig is begrepen. Het verstekken en voortplanten van de kerk zijn lang niet altijd liefdevol en met de juiste intenties gebeurd. Al bij Constantijn in de vierde eeuw is het christelijke geloof, dat toen al een forse verbreiding had in de toenmalige beschaafde wereld, gebruikt om de staatkundige eenheid van het West-Romeinse rijk te bevorderen, in een innige samenwerking tussen kerk en staat. De kerstening van de nieuw ontdekte gebieden vanaf de 16^e eeuw is

eerder koloniaal dan religieus. De opdracht is dus vaak expansief verstaan en op een imperialistische en soms gewelddadige manier toegepast.

Dit is strijdig met de geest van de zending en de aard van het christendom, ook in relatie tot haar Joodse oorsprong. Dit, terwijl in de eerste eeuwen de kerk zich verbreidde langs de informele wegen van menselijke contacten: zendingsreizen, correspondentie, familieverbanden, handelscontacten, troepenbewegingen. De kerk groeide snel, ondanks de vaak hoge eisen die aan geloofsleerlingen werden gesteld met betrekking tot zeden, ethiek en beroepsuitoefening. Zij groeide in een wereld die een stuk kleiner was dan de onze en die van de tijd na de middeleeuwen. Niet dat Azië niet bestond, maar het werd vanuit het westen niet bereikt. Afrika was onontgonnen gebied en in de Sahara woonden volgens Augustinus slechts barbaren die niet eens in staat waren de genade te ontvangen. Dit exclusief westers wereldbeeld kleeft ons nog steeds aan. En op een bepaalde manier verhindert dit ons nog steeds om de zendingsopdracht anders te verstaan, en dat heeft ook te maken met onze houding ten opzichte van andere volkeren, in extremo à la Augustinus.

Het gaat namelijk niet in eerste instantie om een zendingsopdracht. Die staat immers niet op zichzelf, maar ontleent zijn betekenis aan het universele heilsaanbod. Het gaat om de gedachte van de inclusiviteit van het heilsaanbod. Met andere woorden, de inclusiviteit van Gods liefde is de basis voor de zending aan alle volken.

In de tekst van de profeet Jesaja lezen we een doorbraak uit de exclusiviteit van het uitverkoren volk. En dat blijkt uit de uitspraak dat Gods heil moet reiken tot de uiteinden van de aarde. Dat dit niet alleen maar slaat op de ballingen en de Joden van de verstrooiing blijkt uit het voorgaande vers waarin gezegd wordt dat het niet voldoende is om de stammen van Israel weer op te richten en de overlevenden terug te voeren. Uit deze tekst van Jesaja en ook op nog wat andere bijbelse plaatsen, onder andere het visioen van de berg van God waar alle volken naar toe komen, blijkt die openheid van Gods heil voor de volkeren.

Die openheid houdt niet een toe-eigening in van de volkeren, maar een aanbod voor wie er op in wil gaan. De leerlingen van Jezus opereren vanuit die openheid, weliswaar in eerste instantie voor de diasporajoden, maar al heel gauw voor de bekeerlingen uit de volken. En zij doen dat vanuit een bekommernis voor het heilsverlangen van mensen. Zij willen anderen laten delen in het heil en de bevrijding die zij zelf hebben ervaren.

Inclusiviteit is het doorbreken van de grenzen tussen wij en zij. Wanneer God als het ware geen onderscheid maakt tussen mensen, waarom zouden wij dat dan doen. Het doet er niet toe of mensen het heil willen ontvangen, dat is niet onze zaak. Ook niet of men dat wil ontvangen in de vorm waarin het wordt aangeboden.

Aan ons is het om een houding van liefdevolle openheid te hebben jegens hen die we ontmoeten en om in onze benadering te getuigen van hetgeen we zelf hebben ontvangen. Dat is eerder getuigend dan overtuigend. Gods heil kan alleen maar tot de uiteinden der aarde reiken, wanneer het op een liefdevolle en vredelievende wijze uitgedragen wordt door geloofsgetuigen. Ook wij zijn die geloofsgetuigen. Waar geweld en onderdrukking zijn is God veraf, waar vriendschap is en liefde daar is God herkenbaar aanwezig. Waar wij gaan en komen dragen we de Eeuwige met ons mee en dat is zichtbaar in ons doen en laten. Amen.

